

A község rövid története

Neve török eredetű személynév. (Mezuő-Németh 36.) Első ízben 1327-ben tűnt fel, de a birtoklási viszonyokból, részben pedig a határába beolvadt, foglalkozást jelző (Solymos, Szántótelek, Kovácsi) helynevekből ítélve azokkal együtt várispánsági birtok lehetett. A XIV. században birtokos Buji család köznemesi állapota is ezt a feltevést erősíti meg. A család tagjai a nemesi megye tisztviselői között gyakran szerepeltek. A határába olvadt Pethlendet, „alio nomine Szentpéter”-t már a XIV. század elején a Balogh-Semjén nb. Kállay család egyes tagjai szerezték meg.

Még ebben az évszázadban a Báthori család is szerzett belőle valami részt; Báthori László fia János mester 1363-i panasa szerint a szomszéd nagyhalászi lakosok az ő buji birtokáról 8 ökrét és 5 borjas tehenét vitték el. 1463-ban nagy része már a Kállayaké.

A Buji család a XVI. század végéig fenntartotta magát, Jánosnak 1588-ban volt még 3 jobbágya, de Mihály nevű rokonának 4 jobbágját Litteráti Máté bírta. Viszont Báthori Istvánnak 33, Ványi Jánosnak pedig 13 jobbágya volt. Egy évvel később a Szegedy és Berczely család tagjai pereltek egy Patvaros nevű szántóért. 1629-ben Puha Ferenc 33 arany és 18 tallér ellenében leköti a Nagyállón lakó Megyeri Gábornak, valamint örököseinek „Bulion Szabolcz vármegyében lévő Udvarházat cum omnibus suis pertinentiis”. Valamikor a XVII. században a Szakolyi család szerezte meg.

A jobbágyszabadítás táján tipikus nemesi közbirtokossági falu; 25 földesura volt, de csak a Krajnik és Ibrányi családok voltak jelentékenyebbek. Lakói száma 1728 volt, az úrbéres jobbágyság telki járandósága azonban csak 510 hold szántó és rét; a 6000 holdnyi határ többi részét a nemesi közbirtokosok használták. 1870-ben 363 háza és 2300 lakója volt 5461 kat. holdnyi határán; 1900-ban 415 házban 2514 lélek lakott.

A valaha zsákfalu mocsaras terület kiemelkedésén, avatatlan szemek előtt rejtve élte védett életét. Bejárata sokáig csak dél felől nyílt – egy durván 2-2,5 km-es dűlőút, ami a mai almatárolói útnál álló keresztnél ágazott le a Szatmár – Kassa postaútról. Ezen az úton, az elágazástól délre, Keresztúr (ma Kótaj) felé állt egy pihenő-lóváltó poszt, a Török – Szakad csárda. Neve Jókai Mór Egy magyar nábob című regényében maradt fenn.

Az 1882-ben elkészül Lónyay-főcsatorna – bár elsősorban a Nyírség vizeinek elvezetésére készült – sokat javított a környék közlekedésén is. Ekkoriban nyílt kapcsolat nyugat (Tokaj) és észak (Kassa) felé. Az észak útirányt hirdette a mai Petőfi utca eredeti neve: Kassai út is.

Buj világgal való összeköttetését a Nyírvidéki Regionális Kisvasút oldotta meg. Különösen amiatt, hogy a Nyíregyháza (megyeszékhely!) és Dombrád között 1905-ben megnyitott vonalon a teherforgalom mellé 1906-ban már a személyszállítás is megindult. Amikor pedig 1930-ban elkészült a balsai Tisza-híd, a kisvonattal Sátoraljaújhelyig is el lehetett jutni

Településünk a kisvasúttal egykor hatalmas esélyt kapott arra, hogy a környék központja lehessen, hiszen a dombrádi vonalról a balsai a község északi részén található és közigazgatásilag hozzá tartozó Herminatanya vasútállomáson ágazott el, azaz a csomópont-jelleget ki lehetett volna használni. Ezen az alapon még gimnázium építése is felvetődött a 60-as évek járási fejlesztései között.

Évszázados elzártsága megvédte a községet nagyobb pusztító hadi dúlásoktól, de nem mentette meg a járványoktól. A XVII. század elején egy pestisjárvány annyira megritkította a lakosságot, hogy a földesuraknak csak betelepítéssel sikerült megmenteniük a települést. Ekkor kerültek Bujra az 1720-as években a ruszinok (másként ruténok), és innentől a községet ruszin lakosuként említik az összeírások. A betelepülők a magyar környezetben fokozatosan elmagyarosodtak (egy 1930-as összeírás szerint a majd' 3 és fél ezres falu minden lakója magyar anyanyelvűnek vallotta magát), emléküket ma az Oroszvég elnevezés (Vasvári Pál utca) őrzi.

A ruszinok magukkal hozták vallásukat és pópájukat is. Építettek egy fatemplomot, amit együtt használtak a római katolikusokkal. Anyakönyvezésük 1768-tól ismert.

A görög katolikusok 1817 és 1825 között építették a faluban az első téglatemplomot, egyelőre torony nélkül. Az építés és az 1851-ben felszentelt ikonosztáz id. Lámfalusy János nevéhez fűződik, míg a torony ifj. Lámfalusy János érdeme. Hamvaikat ma a templom őrzi.

A legrégebbi egyházi jelenlét a faluban a reformárusokhoz kötődik: már 1580 körül építettek

templomot. A mai 1802 és 1826 között készült el. Az első fennmaradt református anyakönyv 1773-ból való.

A harmadik felekezet, a római katolikus csak 1929-től vált önállóvá, addig a szomszédos Tiszabercelről jártak át misézni a papok: először a görög katolikusokkal közösen használt fatemplomba, majd az 1826-ban elkészült kápolnába, végül a ma is álló (1901-es dátumot viselő) templomba. Az első buji római katolikus anyakönyvet 1928-ban nyitották meg.

GRF